

dr hab. Witold Holtz
Dziedzina – sztuki muzyczne
Dyscyplina – instrumentalistyka

Recenzja pracy doktorskiej mgr Mateusza Kurcaba

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Instrumentalny, pismo z dnia 28 czerwca 2019 roku na podstawie Uchwały z dnia 26 czerwca 2019 roku.

Zlecenie zostało podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku (t.j. Dz.U 2016, poz. 882 z późn. zm.) i zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 26 września 2016 r. (Dz.U.2016, poz.1586 z późn. zm.).

Dotyczy:

Uchwała Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 22 listopada 2017 roku w sprawie:

- wszczęcia na wniosek mgr Mateusza Kurcaba przewodu doktorskiego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.
Uchwała Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dnia 26 czerwca 2019 roku w sprawie:
- wyznaczenia recenzenta.

W świetle ustawy z dnia 14.03.2003 roku (t.j. Dz.U 2016, poz. 882 z późn. zm.) i zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 26 września 2016 r. (Dz.U.2016, poz.1586 z późn. zm.) Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Do nadesłanego mi przez Dziekana Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie, dr hab. Mariusza Sielskiego, pisma z dnia 28 czerwca 2019 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mej osoby na recenzenta pracy doktorskiej Pana mgr Mateusza Kurcaba pt. *„Nokturn w twórczości fortepianowej Gabriela Fauré. „Problematyka wykonawcza w kontekście przemian stylu kompozytorskiego.”* została dołączona stosowna dokumentacja.

Niniejszym stwierdzam, że w świetle Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 14 ust.2 pkt. 2, Rada Wydziału Fortepianu, Klawesynu i Organów podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych

w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczeniu mej osoby na recenzenta pracy doktorskiej Pana Mateusza Kurcaba.

Podstawowe dane o kandydacie:

Pan mgr Mateusz Krzysztof Kurcab urodził się 12 grudnia 1992 roku w Częstochowie. Jest absolwentem Akademii Muzycznej w Krakowie, którą ukończył z wyróżnieniem w klasie fortepianu dr hab. Mariusza Sielskiego w 2016 roku. Swoją edukację muzyczną rozpoczął w Państwowej Szkole Muzycznej I stopnia im. Marcina Józefa Żebrowskiego w Częstochowie w klasie fortepianu mgr Marty Kwiatkowskiej w 2002 roku. W latach 2005-2011 kontynuował naukę w swoim rodzinnym mieście w Państwowej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II stopnia im. Marcina Józefa Żebrowskiego, którą ukończył z wyróżnieniem w 2011 roku w klasie fortepianu mgr Andrzeja Klosia. W semestrze zimowym roku akademickiego 2014/2015 był studentem Hochschule für Musik w Monachium doskonaląc swoje umiejętności pod kierunkiem prof. Sylwii Hewig-Tröscher w ramach programu stypendialnego Erasmus. W roku 2016 rozpoczął studia doktoranckie w macierzystej uczelni w klasie dr hab. Mariusza Sielskiego. Obecnie pracuje jako akompaniator w Katedrze Instrumentów Dętych Drewnianych i Akordeonu Akademii Muzycznej w Krakowie w klasie oboju prof. dr hab. Marka Mleczko oraz w klasie klarnetu dr hab. Pawła Krauzowicza. Równolegle prowadzi działalność pedagogiczną w Szkole Muzycznej I i II stopnia im. Bronisława Rutkowskiego w Krakowie, w której zdobywa doświadczenie pedagogiczne jako nauczyciel fortepianu, zespołów kameralnych oraz akompaniator. Doktorant doskonalił swoje kompetencje pianistyczne z zakresu wykonawstwa solowego i kameralnego podczas licznych kursów mistrzowskich, które prowadzili wybitni pedagodzy i artyści tj. Paul Badura-Skoda, Konstanze Eickhorst, Elza Kolodin, Jonathan Aner, Bruno Canino, Manfred Aust, Roberto Russo, Dmitrij Baszkirow, Janina Baster, Sławomir Cierpik czy Bartłomiej Kominek. Mgr Mateusz Kurcab jest laureatem konkursów pianistycznych i kameralnych: III Chopinowskiego Turnieju Pianistycznego im. Haliny i Ludwika Stefańskich w Krakowie – II miejsce w grupie III, X i XII Międzynarodowego Konkursu Muzycznego im. Juliusza Zarębskiego w Łomiankach w 2010 i 2012 roku w kategorii Duet Instrumentalny i Trio Fortepianowe, a także XXXII Ogólnopolskiego Konkursu Zespołów Kameralnych we Wrocławiu. W latach 2011, 2012, 2013, 2015 był stypendystą Prezydenta Miasta Częstochowy w dziedzinie muzyki. Z dokumentacji dołączonej przez Doktoranta wynika, że do 2017 roku wziął udział w ok. 80 koncertach solowych i kameralnych, z których najbardziej prestiżowe to koncert w Narodowym Instytucie Fryderyka Chopina, Teatrze Wielkim-Operze Narodowej w Warszawie, Filharmonii Częstochowskiej oraz za granicą: w Szwajcarii, Niemczech, Belgii, Francji i we Włoszech. Koncerty z udziałem mgr Mateusza Kurcaba znalazły się w programach wielu festiwali: Junge in der Philharmonie w Bad Reichenhall w roku 2017, Festiwalu Kompozytorów Krakowskich 2017, La Folle Tournée de Varsovie w Warszawie w roku 2013, Festiwalu im. Witolda Lutosławskiego w Krakowie w roku 2013, Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Krzysztofa Pendereckiego Emanacje w roku 2013 czy Festival en Puisaye we Francji w roku 2015. Pianista prezentował różnorodny repertuar, który obejmował znaczące pozycje literatury fortepianowej F. Chopina, R. Schumanna, J. Brahmsa, P. Czajkowskiego i A. Skriabina. Przedstawiona dokumentacja

zawiera również opinie i rekomendacje uznanych pedagogów świadczące o kompetencjach pedagogicznych i wysokim poziomie artystycznym Doktoranta.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Mateusza Kurcaba pt. „*Nokturn w twórczości fortepianowej Gabriela Fauré. Problematyka wykonawcza w kontekście przemian stylu kompozytorskiego.*” składa się z dzieła artystycznego oraz jego opisu w formie dysertacji. Rejestracja dźwiękowa zawiera 13 Nokturnów Gabriela Fauré nagranych chronologicznie w kolejności zgodnej z okresem ich powstania:

1. Nokturn es-moll op. 33 nr 1
2. Nokturn H-dur op. 33 nr 2
3. Nokturn As-dur op. 33 nr 3
4. Nokturn E-dur op. 36
5. Nokturn B-dur op. 37
6. Nokturn Des-dur op. 63
7. Nokturn cis-moll op. 74
8. Nokturn Des-dur op. 84 nr 8
9. Nokturn h-moll op. 97
10. Nokturn e-moll op. 99
11. Nokturn fis-moll op. 104 nr 1
12. Nokturn e-moll op. 107
13. Nokturn h-moll op. 119

Nagrania, którego realizatorem jest Pan Kamil Madoń, dokonano w Auli Akademii Muzycznej im. Bronisława Rutkowskiego w Krakowie w dniach 6 marca, 3 i 11 kwietnia 2019 roku na fortepianie firmy Steinway.

Przedstawione dzieło artystyczne jest dowodem kompetencji wykonawczych i artystycznych Doktoranta, który prezentuje się jako bardzo uzdolniony, dojrzały emocjonalnie i wrażliwy pianista, świadomie i swobodnie operujący zróżnicowaną kolorystyką brzmienia. Wybór prezentowanych utworów i podjętej tematyki wydaje się nieprzypadkowy. Jak wynika z dołączonej dokumentacji, już wcześniejsze zainteresowania Doktoranta tą formą muzycznej ekspresji wskazują na predylekcję Pana Mateusza Kurcaba do wykonawstwa muzyki, której podstawowym determinantem jest idea malarstwa dźwiękowego i wyobraźni muzycznej. Typ osobowości artystycznej, umiejętność czytelnego różnicowania planów dźwiękowych, bardzo dobre zrozumienie konstrukcji prezentowanych miniatur i przede wszystkim umiejętność kształtowania różnorodnej barwy dźwięku wpisują się doskonale w świat interpretacji dzieł francuskich kompozytorów przełomu XIX i XX wieku. Z satysfakcją należy odnotować fakt, iż u źródeł właściwego odczytania intencji kompozytora i głównych idei prezentowanych nokturnów leży bardzo dogłębna analiza utworów w aspekcie historycznym, specyfiki języka muzycznego i wielu elementów wykonawczych mających wpływ na poziom artystyczny. Świadczy to o dużej odpowiedzialności Doktoranta za końcowy efekt pracy, wnikliwości i wewnętrznej skromności pianisty, który na pierwszym miejscu stawia dogłębne zrozumienie wykonywanych utworów, a dopiero później potrzebę osobistej wypowiedzi.

Nokturn - inspirowana poetyckim nastrojem nocy, bardzo spokojna forma muzyczna, której istotą jest sentymentalny, marzycielski charakter połączony z kontrastem agogicznym, wymaga od wykonawcy określonych emocji, kontroli gatunku i wolumenu dźwięku oraz umiejętnego dysponowania czasem muzycznym. Gra pianisty jest klarowna, przemyślana. Różnorodny dobór temp środkowych ogniw poszczególnych nokturnów, brak pośpiechu czy nerwowości, wpływa znacząco na komfort odbioru muzycznych wrażeń. Wspomniana dbałość o jakość dźwięku, ładne legato, staranność w zachowaniu odpowiednich proporcji to niewątpliwie atuty pianisty. Interpretacja utworu to kwestia bardzo indywidualna uzależniona od wrażliwości, temperamentu i ekspresji wykonawcy. Wykonanie na żywo przy udziale publiczności a rejestracja utworu w studiu nagraniowym to też bardzo ważny czynnik mający wpływ na spontaniczność kreacji i intensywność narracji muzycznej. Niekiedy zabrakło mi dokładniejszej realizacji oznaczeń dynamiczno-ekspresyjnych np. *crescendo molto*, *espressivo*, wyraźniejszych akcentów wspomagających pulsację, niektórych kulminacji czy większego zróżnicowania dynamicznego np. *forte-piano*. Są to jednak nieliczne uwagi nie mające wpływu na moją końcową ocenę prezentowanego nagrania. Wyjątkowo pięknie zabrzmiały skrajne ogniwa Nokturnu H-dur op. 33, E-dur op. 36, B-dur op. 37, fis-moll op.104 czy e-moll op.107.

Doktorant w właściwy sposób eksponuje linearność fraz niezależnie od złożoności faktury utworów które wykonuje. W śpiewny, wokalny sposób buduje narrację Nokturnów z op. 33 uwypuklając ich kantylenowy charakter. Umiejętnie eksponuje oznaczenia nacechowane ekspresywnie, które zdaniem Doktoranta dają swobodę agogiczną osobistej wypowiedzi. W nokturnach z późniejszych okresów twórczości, które są wynikiem coraz śmielszych poszukiwań własnego stylu kompozytorskiego Fauré, bardziej skomplikowanych i złożonych harmonicznie i fakturalnie, Doktorant w jeszcze większym stopniu daje upust swoim emocjom prezentując duży profesjonalizm wykonawczy. Bardzo logicznie buduje napięcie poszczególnych utworów, koncepcja prezentowanych nokturnów jest przemyślana i zaplanowana. Odniosłem wrażenie, że wraz ze wzrostem trudności wyrazowych, dźwiękowych, komplikacji harmonicznymi czy nawet czysto technicznymi, gra Pana Kurcaba staje się bardziej swobodna i przekonująca. Bardzo dobra percepcja gry, pedalizacja, umiejętność słuchania wielogłosowego, konsekwencja w prowadzeniu narracji muzycznej oraz wspomniana już wcześniej wrażliwość i wyobraźnia wyróżniają Doktoranta. Warto podkreślić, że potrafił z 13 oddzielnych miniatur napisanych na przestrzeni prawie 50 lat stworzyć symbiotyczny pod względem języka muzycznego, ewoluujący harmonicznymi i fakturalnymi pięknymi cyklami bardzo od siebie zależnych kompozycji. Oceniając dzieło artystyczne oprócz wielu bardzo pozytywnych opinii i odczuć muszę zwrócić uwagę na drobne niedociągnięcia. Zastanawia mnie zbyt długie dobrzmiewanie długich nut przed zmianą poszczególnych ogniw nokturnów. Jeśli nie ma fermaty, to dlaczego ostatni akord pierwszej części A I Nokturnu es- moll op. 33 trwa dwukrotnie za długo? Oczywiście rozumiem, że Doktorant chciał wyraźnie oddzielić kontrastujące części ale w mojej ocenie zmienia to tekst i zamysł kompozytora. Być może jest to wynikiem niedoskonałego montażu materiału, podobnie jak w przypadku ostatniego akordu oznaczonego fermatą, który jest ucięty i nie wybrzmiewa naturalnie. Mimo, że gra pianisty jest bardzo czysta, czytelna i potwierdza duże możliwości techniczne, w ósmym Nokturnie Des- dur można usłyszeć minimalne uchybienie i potknięcie. W kontekście nagrania, które w mojej ocenie po drobnych korektach zasługuje na wydanie, należy na to zwrócić uwagę.

Przedstawione do oceny dzieło artystyczne zasługuje na uznanie. Doktorant prezentuje wysoki poziom wykonawczy, umiejętnie różnicuje poszczególne miniatury nadając im odpowiedni charakter będąc świadomym różnic wynikających z ewolucji stylu języka muzycznego kompozytora. Potrafi stworzyć interpretację stylową, głęboką i logiczną. Stwierdzam, iż dzieło artystyczne zostało przygotowane na satysfakcjonującym poziomie artystycznym i oceniam je bardzo wysoko.

Część opisowa pracy doktorskiej została podzielona na dwie główne części: teoretyczną i badawczą. Część teoretyczna, która zawiera dwa rozdziały zasadnicze, to wszechstronne kompendium wiedzy na temat życia, twórczości, języka muzycznego Gabriela Fauré w kontekście paryskiej kultury muzycznej przełomu XIX i XX wieku. Doktorant wnikliwie opisuje postawę artystyczną kompozytora, ewolucję jego światopoglądów, wyszczególnia okresy twórcze, których odmienne cechy pozwalają wyróżnić ich autonomiczność. Przybliży twórczość fortepianową Fauré w aspekcie kompozytorskich oddziaływań i inspiracji, które kształtowały jego twórczą postawę. Część teoretyczna napisana jest bardzo dobrym, komunikatywnym językiem, zawiera wiele interesujących informacji opartych na materiałach źródłowych wzbogaconych licznymi, bardzo dobrze dobranymi cytatami wybitnych postaci świata muzyki. Na część badawczą składają się dwa bardzo rozbudowane rozdziały, w których Doktorant dokonał szczegółowej analizy 13 Nokturnów Gabriela Fauré będącej źródłem badań, omówił genezę powstania każdego z nokturnów oraz scharakteryzował poszczególne elementy dzieła muzycznego: melodykę, rytmikę, agogikę, fakturę i harmonikę. W ostatnim rozdziale Autor wyraził własną, bardzo osobistą wizję interpretacji, przedstawił indywidualne spojrzenie na charakter i ekspresję omawianych nokturnów, zależności faktury i dynamiki, barwę i kolorystykę brzmienia. Uważam za niezwykle cenne przedstawienie osobistych, często bardzo subiektywnych spostrzeżeń dotyczących problematyki wykonawczej, które są istotą pracy doktorskiej. Wysoko oceniam analityczną część pracy, w której Doktorant porusza bardzo dużą ilość wątków związanych z elementami dzieła muzycznego, które poddaje bardzo rzeczowej i merytorycznej analizie reasumując swoje badania w Podsumowaniu i wnioskach końcowych.

Ilość poruszanych w pracy zagadnień jest imponująca. Szczególnie wartościowe są badania związane z ewolucją języka muzycznego, charakterystyką stylu kompozytorskiego, kształtowaniem faktury, harmonii i innych elementów dzieła muzycznego. Taka kompleksowa wiedza z pewnością przyczyniła się do większej świadomości interpretacji i rozwoju artystycznego Doktoranta. Na uznanie zasługuje mnogość wykorzystanych przykładów nutowych (184), bogata bibliografia zawierająca 30 pozycji książkowych, źródła encyklopedyczne i internetowe oraz strona edytorska pracy, która jest bardzo dobrym uzupełnieniem dzieła artystycznego.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedstawioną do oceny przez Pana mgr Mateusza Kurcaba pracą doktorską pt. *„Nokturn w twórczości fortepianowej Gabriela Fauré. Problematyka wykonawcza w kontekście przemian stylu kompozytorskiego”*, stwierdzam że doktorant wykazał się wysokim poziomem artystycznym, a także głęboką

wiedzą w swojej dziedzinie. Sposób ujęcia rzadko podejmowanego tematu oraz świadomość ewolucji stylu kompozytorskiego znacząco przyczynia się do głębszego zrozumienia istoty wykonywanych dzieł, poprawnej stylistycznie interpretacji oraz do popularyzacji rzadziej wykonywanych dzieł muzyki francuskiej przełomu XIX i XX wieku. Na tym w głównej mierze polega znaczący wpływ w rozwój reprezentowanej przez Doktoranta dyscypliny artystycznej. Niniejszym stwierdzam, że Doktorant wykazał się wiedzą teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. Tym samym spełnił wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku oraz

z dnia 03.10.2014 roku (Dz.U. z 2014 poz.1383) (z późniejszymi zmianami).

Pracę doktorską Pana mgr Mateusza Kurcaba przyjmuję.

dr hab. Witold Holtz